Minister Zdrowia

Warszawa, 15-12-2016 r.

PP-WPS.070.37.2016/DZ

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 7414 Pana Piotra Misiło - Posła na Sejm RP, przekazanej w dniu 13 listopada 2016 r., w sprawie proponowanych zmian modelu kształcenia zawodowego pielęgniarek i położnych, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.
W związku z występującym na rynku brakiem pielęgniarek i niepokojącymi prognozami dotyczącymi przyszłości tego zawodu oraz mając na uwadze fakt, że jednym z istotnych problemów ochrony zdrowia w Polsce jest niski wskaźnik pielęgniarek zatrudnionych na 1 tys. mieszkańców w bezpośredniej opiece nad pacjentem, który ostatnio wynosił 5,4 i wśród 16 wybranych krajów Unii Europejskiej, wskaźnik ten sytuuje Polskę na ostatnim miejscu i wskazuje na ograniczony w znacznym stopniu dostęp do świadczeń pielęgniarskich - Ministerstwo Zdrowia planuje działania mające na celu zmniejszenie deficytu kadry pielęgniarskiej. W celu zapewnienia opieki zdrowotnej dostosowanej do potrzeb społecznych oraz wyzwań demograficznych, Minister Zdrowia, w związku z planowaną reformą systemu oświaty i kształcenia zawodowego, rozważa możliwość wprowadzenia zmian systemowych w obszarze kształcenia pielęgniarek. Zmiany te polegałyby na uruchomieniu drugiej ścieżki kształcenia w zawodzie pielęgniarki na poziomie średnim. Taki system edukacji na poziomie średnim działa w niektórych krajach Unii Europejskiej. Jednocześnie podkreślić należy, że kształcenie w systemie szkolnictwa wyższego na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo na

Ministerstwo Zdrowia
ul. Miodowa 15
00-952 Warszawa

Telefon: (22) 634 96 00
e-mail: kancelaria@mz.gov.pl
www.mz.gov.pl

poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia, będzie prowadzone równolegle, zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że w chwili obecnej w Ministerstwie Zdrowia prowadzona jest szczegółowa analiza dotycząca wprowadzenia przedstawionych powyżej rozwiązań w systemie kształcenia pielęgniarek, a następnie rozważona będzie decyzja w przedmiotowej sprawie. Prace nad ewentualnymi zmianami w systemie kształcenia pielęgniarek trwają, a dalsze procedowanie w tym zakresie będzie konsultowane z przedstawicielami środowiska zawodowego pielęgniarek i położnych.

Ponadto informuję, że Ministerstwo Zdrowia mając na uwadze wagę wyzwań w kontekście kadry medycznej w Polsce, w tym w szczególności dotyczących pielęgniarek i położnych oraz biorąc pod uwagę zakres interwencji możliwej do sfinansowania ze środków UE, podjęło decyzję o skoncentrowaniu działań dedykowanych rozwojowi kompetencji zawodowych i kwalifikacji kadr medycznych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER). Na te działania wyodrębniono specjalną oś priorytetową *Wsparcie dla obszaru zdrowia*, w której na kształcenie kadr medycznych zostanie przeznaczone ok. 221 mln euro.

Interwencja zaplanowana w PO WER będzie oddziaływała na kształcenie przeddyplomowe pielęgniarek i położnych, ze szczególnym uwzględnieniem jakości kształcenia praktycznego poprzez tworzenie Centrów Symulacji Medycznej, a jej głównym celem jest zwiększenie liczby absolwentów studiów na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo. Zaplanowano, że docelowa wartość wskaźnika w 2023 r.- dodatkowa liczba osób, które dzięki wsparciu programu uzyskają uprawnienia do wykonywania zawodu pielęgniarki lub położnej wyniesie 10 625 osób.

W listopadzie 2015 r. Minister Zdrowia, Departament Funduszy Europejskich ogłosił konkurs pn. „Realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie kształcenia pielęgniarek i położnych ukierunkowanych na zwiększenie liczby absolwentów ww. kierunków". Przedmiotem konkursu jest realizacja programów rozwojowych dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie kształcenia pielęgniarek i położnych. Projekty składane w odpowiedzi na przedmiotowy konkurs zakładają przygotowanie programu rozwojowego, który przyczyni się do wzrostu o min. 25% liczby absolwentów kierunków pielęgniarstwa i/lub położnictwa u Projektodawcy w stosunku do średniej liczby absolwentów tych kierunków (poziom licencjata pielęgniarstwa i/lub położnictwa) z ostatnich 3 lat przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu. Projekty realizowane będą w formie partnerstwa uczelni z podmiotami leczniczymi lub związkami pracodawców branży ochrony zdrowia, które zgodnie z założeniem konkursu mają zapewnić zatrudnienie (na podstawie umowy o pracę) dla minimum 15% absolwentów przez okres co najmniej 12 miesięcy od chwili zakończenia udziału w projekcie. Jednocześnie zatrudnienie nowych pielęgniarek i położnych (absolwentów uczelni, z którą została podpisana umowa partnerska) nie może spowodować zmniejszenia wskaźnika zatrudnienia w danym podmiocie leczniczym w odniesieniu do danych z ostatnich trzech lat.

Alokacja na konkurs wynosiła: 90 mln PLN. Nabór wniosków trwał do 5 lutego 2016 r. W odpowiedzi na przedmiotowy konkurs złożono 21 wniosków. W wyniku oceny formalno-merytorycznej 11 wniosków zostało ocenionych pozytywnie i zgodnie z procedurą konkursową, wnioski zostały skierowane do negocjacji, które zakończyły się 3 czerwca br. Lista rankingowa 11 wybranych uczelni w ramach przedmiotowego konkursu znajduje się na stronie www.zdrowie.gov.pl

Dodatkowo w ramach PO WER Ministerstwo Zdrowia od października 2015 r. rozpoczęło realizację projektu *„Rozwój kompetencji pielęgniarskich”*, komplementarnego do projektu ukierunkowanego na zwiększenie liczby absolwentów kierunków pielęgniarstwo i położnictwo. Celem projektu jest poprawa jakości kształcenia na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo oraz wypracowanie mechanizmów umożliwiających wzrost liczby pielęgniarek i położnych zatrudnianych w polskim systemie ochrony zdrowia.

W ramach projektu zaplanowano m.in. takie działania jak:

- wprowadzenie rozwiązań systemowych, przyczyniających się do wzrostu liczby miejsc i poprawy warunków pracy pielęgniarek i położnych,
- prowadzenie nadzoru nad wdrażaniem standardów kształcenia w zakresie nowych kompetencji zawodowych pielęgniarek i położnych dotyczących ordynowania leków, wystawiania recept i kierowania na badania diagnostyczne,
- prowadzenie bieżącej analizy standardów kształcenia pielęgniarek i położnych pod kątem konieczności wprowadzenia zmian wynikających m.in. z aktualnych trendów demograficznych, epidemiologicznych i wejścia w życie nowych technologii,
- prowadzenie corocznej oceny stosowania norm zatrudnienia, wskaźnika migracji pielęgniarek i położnych oraz wdrożenie pilotażu dot. standaryzacji opieki pielęgniarskiej w podmiotach leczniczych,
- diagnozowanie potrzeb kadrowych pracodawców pod kątem wymaganych kwalifikacji zabezpieczenia społeczeństwa w świadczenia pielęgniarskie,
- analizowanie rynku usług pielęgniarskich - ze szczególnym uwzględnieniem wszystkich form zatrudnienia oraz migracji pielęgniarek i położnych,
- wypracowanie modelu współpracy pomiędzy uczelniami a podmiotami leczniczymi w celu upraktycznienia systemu kształcenia pielęgniarek i położnych,
- przeprowadzenie audytów na uczelniach w zakresie tworzenia Centrów Symulacji Medycznej dla pielęgniarek i położnych,
- wsparcie pielęgniarek i położnych (studentów, absolwentów) w zakresie procesu kształcenia na rzecz wykonywania zawodu w ramach utworzonej platformy internetowej pn. *Akademia Pielęgniarstwa i Położnictwa*.

Ponadto ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) wspierane jest kształcenie podyplomowe pielęgniarek i położnych w obszarach związanych z potrzebami

epidemiologiczno-demograficznymi kraju. Rozstrzygnięty został konkurs na kształcenie podyplomowe pielęgniarek i położnych, w ramach którego dofinansowanie otrzyma 27 projektów. Całkowita alokacja na konkurs wyniosła 68 776 682,53 zł. W dniu 23 maja br. Ministerstwo Zdrowia podpisało pierwsze umowy z wybranymi wykonawcami. Zgodnie z założeniami, kwalifikacje podniesie ok. 30 000 pielęgniarek i położnych. W ramach realizowanych projektów pielęgniarki i położne będą mogły korzystać m.in. z takich kursów jak:
- ordynowanie leków i wypisywanie recept dla pielęgniarek i położnych,
- opieka pielęgniarska nad chorymi dorosłymi w leczeniu systemowym nowotworów,
- rehabilitacja osób z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi,
- pielęgniarstwo geriatryczne dla pielęgniarek.

Kształcenie będzie realizowane na terenie całego kraju, dzięki czemu dostęp do kursów będzie dogodny dla uczestników. Lista projektów wybranych do dofinansowania znajduje się na stronie www.zdrowie.gov.pl.

Niezależnie od powyższego, w trosce o zapewnienie właściwego miejsca pielęgniarkom i położnym w systemie świadczeń opieki zdrowotnej oraz dbając o bezpieczeństwo i jakość opieki nad pacjentami, a także mając na uwadze zwiększenie liczby wykwalifikowanych kadr, Minister Zdrowia wydał rozporządzenie z dnia 8 września 2015 r. *w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej* (Dz. U. poz. 1400 i 1628) zapewniające dodatkowe środki finansowe na świadczenia udzielane przez pielęgniarki i położne.

W ramach przedmiotowego rozporządzenia zapewniono coroczny (do 2019 r.) wzrost średniego miesięcznego wynagrodzenia dla pielęgniarek w wysokości 400 zł rocznie (4 x 400) oraz wprowadzono mechanizm gwarantujący utrzymanie uzyskanych podwyżek po 2019 r.

Zgodnie z ww. rozporządzeniem, pielęgniarki i położne otrzymały dodatkowe środki finansowe w wysokości 400 zł, na okres od dnia 1 września 2015 r. do dnia 31 sierpnia 2016 r. Kwota ta stanowi kwotę „brutto brutto", tzn. wliczone są w niej - dodatek za pracę w porze nocnej i dodatek za pracę w niedzielę i święta niebędące dla pracownika dniami pracy, wraz ze składnikami na ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy, tj. wynagrodzenie wraz z pochodnymi.

Jak wspomniano powyżej przedmiotowe rozporządzenie zapewnia dalszy średni wzrost miesięcznego wynagrodzenia wraz z pochodnymi o:

1) 800 zł od dnia 1 września 2016 r. do dnia 31 sierpnia 2017 r., w tym kwotę 400 zł wskazaną powyżej;
2) 1200 zł od dnia 1 września 2017 r. do dnia 31 sierpnia 2018 r., w tym kwotę, o której mowa w pkt 1;
3) 1600 zł od dnia 1 września 2018 r. do dnia 31 sierpnia 2019 r., w tym kwotę, o której mowa w pkt 2.

Przewiduje się, że wdrożenie ww. mechanizmów dot. wzrostu wynagrodzenia pielęgniarek i położnych wpłynie na poprawę warunków pracy tych grup zawodowych oraz spowoduje, że pielęgniarki i położne pracujące w polskim systemie ochrony zdrowia nie będą rezygnowały z wykonywania zawodu, a absolwenci kierunków pielęgniarstwo i położnictwo chętniej, niż dotychczas będą podejmować zatrudnienie w zawodzie. Zakłada się także, że działania podjęte na rzecz wzrostu wynagrodzeń pielęgniarek i położnych wpłyną również na zwiększone zainteresowanie młodzieży podejmowaniem nauki w tych zawodach, a pośrednio przyczynią się do wzrostu wskaźnika zatrudnienia pielęgniarek i położnych w Polsce. Jednocześnie powyższe działania mają także na celu zapewnienie stabilności zawodowej pielęgniarek i położnych oraz zapobieganie zjawisku ewentualnej emigracji zarobkowej tych grup zawodowych do krajów UE w kolejnych latach.

Natomiast odnosząc się do pytania nr 5, uprzejmie wyjaśniam, że bariery uniemożliwiające obywatelom Ukrainy dostęp do zawodu pielęgniarki wynikają z przepisów dyrektywy o uznawaniu kwalifikacji zawodowych (2005/36/WE, 2013/55/WE). Dotyczy to zarówno Polski jak i innych krajów unijnych. Nie są nam znane przypadki znoszenia barier w tym zakresie, przez inne kraje unijne, ponieważ wszystkich obowiązują te same dyrektywy dotyczące zawodów regulowanych oraz rygorystyczne wymagania.

Karta Polaka nie ma zastosowania w przypadku ubiegania się o prawo wykonywania zawodu pielęgniarki. W tym przypadku istotne są wyłącznie odpowiednie – wysokie kwalifikacje, nabyte poprzez uznany w UE system kształcenia dający gwarancję bezpieczeństwa pacjentom.

Jak wspomniano powyżej, uznawanie kwalifikacji zawodowych pielęgniarek z krajów poza unijnych, w tym Ukrainy, reguluje dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (2005/36/WE), która zobowiązuje kraje unijne do ścisłego przestrzegania jej zapisów, szczególnie w zakresie realizacji określonej liczby godzin kształcenia oraz przedmiotów zawodowych. W krajach UE obowiązuje wymóg minimum 4600 godzin i 3 lat kształcenia zawodowego.

Pielęgniarki kończące szkoły na Ukrainie, zarówno średnie jak i wyższe, niestety nie mają zrealizowanego powyższego minimum, realizując niekiedy tylko połowę wymaganych godzin kształcenia. Przede wszystkim to ten fakt uniemożliwia im uzyskanie polskiego prawa wykonywania zawodu.

Pielęgniarki z Ukrainy legitymują się przede wszystkim dyplomami szkół średnich i tytułem młodszego specjalisty, których uznanie, poprzez nostryfikację, należało do kompetencji kuratorów oświaty. Niestety, kuratorzy w wielu wypadkach odmawiali nostryfikacji z uwagi na niemożność porównania odmiennych programów kształcenia i fakt, że w polskim systemie kształcenia nie funkcjonował tytuł „młodszego specjalisty", który umieszczony jest na dyplomach ukraińskich. Dodatkowo, od 31 marca 2015 r. obowiązują nowe przepisy ustawy o systemie

oświaty, które zdejmują z kuratorów oświaty obowiązek przeprowadzania nostryfikacji dyplomów średnich szkół medycznych, co sprawia, że obecnie brak jest instytucji, która miałaby kompetencje do uznania takiego dyplomu jako równoważnego odpowiedniemu dyplomowi polskiemu.

Również opinia wydana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego mówi, iż w Polsce nie istnieje odpowiednik ukraińskiego dyplomu „młodszego specjalisty". Dyplom taki poświadcza na Ukrainie ukończenie 3-4-letniego kształcenia na podbudowie 9-letniej szkoły lub 2-3-letniej edukacji na bazie 11-letniej pełnej szkoły średniej.

Dodatkowo, na Ukrainie średnie szkoły zawodowe (uczciliszcza, koledże) zostały włączone do systemu szkolnictwa wyższego, w związku z czym wydawane przez nie dyplomy młodszego specjalisty są tam uważane za dokumenty poświadczające ukończenie edukacji na poziomie wyższym. Z tego też powodu nie mogą być one traktowane w Polsce jako świadectwa szkolne uzyskane za granicą, o których mowa w art. 93 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, póz. 2572 z późn. zm.). Z posiadanych przez nas informacji wynika, iż dają one na Ukrainie możliwość kontynuacji kształcenia na tym samym kierunku i uzyskania w skróconym trybie dyplomu ukończenia studiów pierwszego stopnia (bakaławr).

Zważywszy na to, iż umowy międzynarodowe nie określają zasad uznania dyplomów młodszego specjalisty, z formalnego punktu widzenia powinny one podlegać procedurze nostryfikacji w oparciu o rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów wyższych uzyskanych za granicą (Dz. U. Nr 196, póz. 1168). Jednakże biorąc pod uwagę fakt, iż w polskich szkołach wyższych nie prowadzi się tego typu kształcenia, również w wyniku postępowania nostryfikacyjnego nie ma możliwości stwierdzenia równoważności tych dyplomów z odpowiednimi dyplomami wydawanymi przez polskie uczelnie.

Podpisana do celów akademickich, tj. dalszego kształcenia się Umowa z dnia 11 kwietnia 2005 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o wzajemnym uznawaniu akademickim dokumentów o wykształceniu i równoważności stopni (obowiązuje od 20 czerwca 2006 r.) także nie ma zastosowania w przypadku dyplomu młodszego specjalisty. Odnosi się ona bowiem do ukraińskich świadectw o pełnym wykształceniu średnim (атестат про повну загальну средню освіту), dyplomów ukończenia studiów pierwszego i drugiego stopnia (bakaławr, specialist, magistr) oraz dyplomów o nadaniu stopnia naukowego (kandydat nauk) i gwarantuje ich posiadaczom możliwość kontynuacji kształcenia w placówkach drugiego państwa bez konieczności dokonywania procedury nostryfikacji (ale nie podejmowania pracy).

Jedynym punktem umowy, który mógłby odnosić się do dyplomów młodszego specjalisty jest informacja zawarta w art. 4, mówiąca, iż szkoły wyższe państw Stron mogą uznawać odpowiednie okresy studiów, zdane egzaminy, zaliczenia oraz praktyki zgodnie z prawem

wewnętrznym. Decyzję taką podejmuje jednak wyłącznie uczelnia, do której o przyjęcie zwraca się posiadacz dokumentu.

Rozpatrując temat pielęgniarek ukraińskich, należy mieć też świadomość, że ewentualne uznanie ich kwalifikacji w Polsce oznacza uznanie w każdym kraju UE, dlatego proces ten jest tak bardzo rygorystyczny. Nie mamy bowiem pewności, że po uznaniu ich kwalifikacji, nie opuszczą one naszego kraju podejmując pracę w którymś z krajów zachodnich. Chcielibyśmy uniknąć posądzenia, że wpuszczamy do systemu unijnego pielęgniarki nie spełniające wymagań wynikających z dyrektywy o uznawaniu kwalifikacji zawodowych.

Jeśli chodzi o sugestie, że pielęgniarki ukraińskie muszą w Polsce przepracować rok jako sanitariuszki lub opiekunki, nie jest to zgodne z prawdą. Okres stażu przewidziany dla pielęgniarek spoza UE, które po nostryfikacji dyplomu starają się o wydanie prawa wykonywania zawodu, wynosi 6 miesięcy. W chwili obecnej brak jest jednak możliwości przeprowadzenia nostryfikacji dyplomów ukraińskich z powodów przytoczonych powyżej. Jednocześnie informujemy, że organizacja ścieżki umożliwiającej tej grupie pielęgniarek podwyższenie kwalifikacji umożliwiających podjęcie pracy w zawodzie, jest na etapie rozważania różnych możliwości oraz niezbędnych konsultacji.

Podsumowując należy podkreślić, iż w trosce o zapewnienie dostępu do profesjonalnie wykonywanych świadczeń zdrowotnych, w resorcie zdrowia na bieżąco analizowane są kwestie związane z zapotrzebowaniem na kadrę medyczną w systemie ochrony zdrowia, a podejmowane decyzje i działania stanowią odpowiedź na zmieniające się potrzeby tego systemu oraz rynku pracy.

Z wyrazami szacunku,

Z upoważnienia
MINISTRA ZDROWIA
SEKRETARZ STANU
Jarosław Pinkas
/podpis elektroniczny/